

Отмечено, что издание библиографического указателя «Книга в Украине, 1861–1917» является логическим продолжением работы по созданию репертуара украинской книги второй половины XIX начала XX ст. Авторским коллективом проводится значительная научно-поисковая работа по изучению библиографических источников, которые содержат сведения об изданиях на украинском и русском языках, опубликованных на протяжении 1861–1917 гг. в современных границах Украины. Рассмотрены основные печатные и электронные информационно-библиографические ресурсы, которые используются в процессе работы над указателем. Прежде всего это базы данных «Международный сводный каталог-репертуар украиноязычной книги 1798–1923 гг.», «Каталог русской книги XIX в. (1826–1917)».

Подчеркивается, что наличие электронной версии указателя «Книга в Украине» создает широкие поисковые возможности и обеспечивает свободный доступ к информации национального значения гражданам Украины и зарубежным пользователям.

Научно-информационная ценность указателя «Книга в Украине» заключается в том, что он содержит широкий спектр изданий универсального характера на украинском и русском языках, опубликованных на протяжении значительного хронологического периода 1861–1917 гг. Материалы указателя представляет довольно полную картину состояния книгоиздания в Украине во второй половине XIX – начале XX века и создают надежную информационную базу для научных исследований.

Ключевые слова: Национальная библиотека Украины имени В. И. Вернадского, национальная библиография Украины, ретроспективная национальная библиография, украинский библиографический репертуар, украинское книговедение.

УДК 027.021(477-25)НБУВ:050-028.27

Олена Лопата,

мол. наук. співробітник НБУВ

Светослава Верещагіна,

зав. сектору НБУВ

ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ЕЛЕКТРОННИХ ПРОДУКТІВ ТА ЇХ ПОПУЛЯРИЗАЦІЯ У ЗАЛАХ ПЕРІОДИЧНИХ ВИДАНЬ НБУВ

У статті окреслено сучасні тенденції та пріоритетні напрями розвитку бібліотечно-інформаційного обслуговування читачів журнальними періодичними виданнями, висвітлено питання застосування новітніх інформаційно-комунікаційних технологій для оперативного задоволення інформаційних потреб читачів та послуг. Проаналізовано функціональний аспект діяльності підрозділу на поточному етапі та особливості обслуговування електронними інформаційними ресурсами. Розглянуто електронну виставку періодичних видань як специфічного продукту сучасного електронного сервісу бібліотек.

Ключові слова: інформаційні технології, наукова бібліотека, часопис, нове інформаційне середовище, автоматизована бібліотечно-інформаційна система, електронні документи, координація, популяризація, веб-сайт, електронна виставка, дистанційне обслуговування.

Однією з найважливіших і характерних ознак інформаційного суспільства є стрімке наростання змін у всіх сферах життя, що так чи інакше пов'язані зі створенням, зберіганням та опрацюванням інформації.

Електронні ресурси поряд із друкованими виданнями сьогодні розглядаються як один з документних складників сукупного фонду сучасної книгозбірні. Придбання повнотекстових баз даних, створення нових колекцій шляхом оцифрування власних фондів дозволяють розширити сферу використання традиційного фонду за рахунок організації інформаційного обслуговування в локальному та віддаленому режимах. За таких умов бібліотека стає науково-комунікаційним центром, що забезпечує різноманіття форм подання інформації, створює можливості для їхнього застосування та реалізує нові моделі соціальних комунікацій на засадах розгортання зв'язків та розширення кола учасників взаємодії.

Нове інформаційне середовище зумовлює: зміну ціннісних пріоритетів

та переосмислення соціальної ролі сучасної книгозбірні, розширення та поглиблення її взаємозв'язків із навколишнім світом, розвиток та удосконалення новітніх форм взаємодії з постачальниками інформаційних ресурсів. До традиційних функцій просвітницького і наукового характеру – збереження та примноження культурної спадщини віків та народів – додалися функції інформаційних центрів, що забезпечують доступ споживача до національних і світових інформаційних мереж та баз даних [16; 27; 30].

Таке концептуальне ставлення бібліотеки щодо включення у фонд інформації визначає її унікальність серед інших соціальних комунікацій та державних інституцій. З цією теорією тісно пов'язана й інша важлива проблема, яка перебуває в центрі уваги багатьох вчених і науковців: розвиток теорії формування і використання бібліотечного фонду, насамперед фонду періодики як найбільш оперативного та затребуваного документного ресурсу будь-якої книгозбірні [3; 5–7; 9; 14; 15].

Вітчизняні та зарубіжні бібліотекознавці досягли певних успіхів у дослідженні фонду періодики масових та вузівських бібліотек, однак стосовно наукових і національних книгозбірень зазначене вище питання ще вивчається [1; 4; 17; 22–24; 28; 31; 32]. Водночас від його вирішення залежать такі вкрай актуальні аспекти бібліотечної діяльності як: вироблення документної концепції електронної бібліотеки, розроблення критеріїв важливості електронних публікацій, визначення оптимального співвідношення традиційних та електронних документів у сучасному «гібридному» фонді періодики, формування єдиного фонду періодичних видань національних закладів та наукових бібліотек України.

Фонд журнальних документів зал періодичних видань відділу комплексного бібліотечного обслуговування є одним з найбільш затребуваних та популярних бібліотечних ресурсів НБУВ. Формування оптимальних зібрань вітчизняних і зарубіжних часописів, що несуть читачеві найбільш оперативну, цінну, достовірну і актуальну інформацію, передбачає постійну теоретичну та практичну роботу з ними, вирішення таких питань, як оновлення ідеології формування фонду, приведення її у відповідність з реаліями сьогодення, модернізацію концепції сервісних послуг підрозділу та раціонального розподілу ресурсу між електронними і друкованими виданнями.

За нинішніх умов неможливо одержувати і зберігати всі необхідні видання в традиційному друкованому форматі. У фонді є численні

прогалини. Так, 2010 р. зали періодичних видань НБУВ отримали 18 517 примірників вітчизняних та зарубіжних часописів, 2013 р. – 17 430 одиниць. Поповнити фундацію традиційними засобами нині вельми складно. Доцільним є звернення до електронних інформаційних ресурсів, котрі можуть допомогти не лише у вирішенні зазначених вище питань, але також мають й інші переваги. Це – можливість отримання інформації на декілька місяців раніше, ніж у друкованому варіанті, перспектива обслуговування більшої кількості користувачів, зручніший пошук документів, а часто й економія коштів (використання безоплатних інформаційних ресурсів, оформлення доступу на умовах консорціуму).

У цій статті ми не будемо розглядати основні аспекти та етапи автоматизації інформаційного обслуговування читачів зал періодичних видань НБУВ (ці питання досить змістовно висвітлені у попередніх публікаціях [8–12]), лише зауважимо, що таку роботу започатковано 1994 р.

У зазначений період назва підрозділу та його організація лишилися незмінними, однак перед структурною одиницею поставили нові завдання:

- отримання і продукування інформації на електронних носіях;
- взаємодія за допомогою мережі Інтернет;
- оновлення та структуризація фонду;
- упровадження програмних засобів для полегшення і спрощення доступу до інформації із залученням нових технологічних розробок;
- навчання співробітників роботі з системами автоматизації.

Одним із основних напрямів діяльності підрозділу стали добір, оцінка і надання доступу до електронних ресурсів. Теоретичного осмислення і зважених технологічних рішень вимагала й проблема організації фонду періодичних документів на CD-носіях.

На сьогодні у НБУВ особливу увагу приділяють можливості використання більшості інформаційних ресурсів, що є в книгозбірні, не лише читачами, котрі відвідують бібліотеку особисто, але й тими, що знаходяться поза межами бібліотеки, тобто віддаленими користувачами. Реалізація цієї форми обслуговування полягає в наданні доступу читачам до інформаційних ресурсів через бібліотечний сайт. За такої форми обслуговування передбачається самостійне проведення пошуку користувачем із забезпеченням його інструктивно-методичними матеріалами. З цією метою розроблені спеціальні пам'ятки з описом кожного із окреслених електронних ресурсів.

Важливу роль відіграє і рубрика новин НБУВ, яка містить

найактуальніші повідомлення про бібліотечні події та заходи щодо впровадження нових сервісів та послуг. На порталі книгозбірні в розділі «Бібліотечні новини» можна ознайомитися не лише з тими заходами, які відбуватимуться найближчим часом або в перспективі, але і детальніше вивчити, що і коли вже відбулося: наукові або культурно-інформаційні конференції, книжкові чи журнальні експозиції, живописні або фотовиставки. Користувачі також можуть отримати інформацію про бібліотеку, її структуру, правила користування тощо. Для рекламування своїх фондів спеціалізовані і універсальні зали готують онлайн-виставки та презентують їх на порталі бібліотеки. Водночас головним типом інформаційних ресурсів і важливою формою наукового популяризування були і залишаються традиційні друковані джерела: виставки, паперові каталоги, документальні видання та ін.

За таких умов стає нагальним питання популяризації інформаційних ресурсів, послуг та нових сервісів підрозділу серед користувачів НБУВ. Основними завданнями цієї роботи визначено:

- ⊙ привернення уваги потенційного користувача до наукових періодичних видань;
- ⊙ ознайомлення з перевагами послуг, які пропонує бібліотека;
- ⊙ створення сприятливого іміджу і високої репутації книгозбірні серед читачів, наукової спільноти, ділових партнерів бібліотеки;
- ⊙ формування інформаційних потреб та читацького контингенту користувачів зал періодичних видань НБУВ;
- ⊙ стимулювання попиту на бібліотечні послуги;
- ⊙ інформування читачів про зали періодичних видань, їх фондів (вітчизняні та зарубіжні, паперові та на електронних носіях), функціонування та сервіси.

Важоме значення має обрання достовірних каналів подання інформації. Оскільки набуває поширення віртуальне середовище і традиційний користувач книгозбірні перетворюється на «віртуального», найвпливовішим та найактуальнішим засобом популяризації бібліотеки стає веб-сайт. Так, на порталі НБУВ з'явилася сторінка зал періодичних видань, де представлено досить змістовну інформацію про підрозділ, його історію, інформаційні ресурси, режим роботи тощо.

За останнє десятиріччя веб-сайти набули стрімкого розповсюдження в Інтернеті як засіб удосконалення процесу подання інформації. Бібліотеки застосовують веб-сайти для досягнення цілого комплексу завдань [7; 17–

21; 25; 26], найпоширенішими серед яких – подання інформації про бібліотеку та бібліотечні новини. Цей інформаційний масив потребує постійного оновлення та доопрацювання. 2013 р. відбулася реорганізація концепції сайту НБУВ. Змінилося програмне забезпечення. Веб-сайт перейшов на нову платформу Drupal, набув нового вигляду інтерфейсу. Портал НБУВ сьогодні є тим поліфункціональним середовищем, яке здійснює дистанційне інформаційне забезпечення користувачів бібліотеки; подає оперативні відомості про зміни в діяльності книгозбірні, фондів, інформаційних ресурсів чи комплексних послуг; забезпечує інформаційний супровід навчального процесу, дослідницької роботи та фахової діяльності користувачів.

Змінилась і деталізація структури порталу. Пріоритетне значення надається розділам, які стосуються електронних ресурсів. Реєстр «Періодичних та серіальних видань НБУВ» містить спеціальну рубрику «Компакт-диски». Залежно від інформаційних потреб користувач має можливість застосувати простий (за абеткою: латиницею чи кирилицею) та розширений (за розділами знань) варіант пошуку.

Перелік послуг, який пропонує бібліотека на основі веб-технологій, постійно розширюється і доповнюється. Основні види електронної продукції, що нині надають читачам зали періодичних видань, – загальнобібліотечні електронні каталоги; інформаційні ресурси мережі Інтернет; повнотекстові бази даних (фонд мережеских документів електронної бібліотеки; фонд мережеских електронних документів віддаленого доступу; електронний науковий архів); онлайніві науково-інформаційні ресурси, передплачені Бібліотекою; локальні електронні ресурси; віртуальні виставки.

У залах періодичних видань НБУВ продукують власні інформаційні матеріали:

- у БД електронного каталогу НБУВ представлено нові часописи (вітчизняні чи зарубіжні), що надходять до фондів зал, подано оперативну інформацію про місцезнаходження документів та їх повернення до книгозховища;
- організують електронні виставки «Іноземні журнали у фондах зал періодичних видань НБУВ».

Засвідчено, що переважна більшість користувачів володіє досить високим рівнем інформаційної культури. Водночас деякі читачі не знають про наявність частини інформаційних ресурсів або не завжди володіють

методикою роботи з ними. Форму обслуговування, що реально приносить користь споживачеві, надають у вигляді методичного супроводу. Наявність такої методичної підтримки забезпечує користувачам комфортну роботу і здобуття релевантної інформації.

Протягом вісімнадцяти років у залах періодичних видань НБУВ проводять моніторинг інформаційного поля підрозділу на основі спеціально розроблених анкет, досліджень, статистичних розглядів та інших матеріалів [8; 9; 11; 12]. Використання різних методів дослідження читацької аудиторії, зокрема анкетування, опитування, аналіз інформаційних запитів користувачів та затребуваності послуг допомагає врахуванню та передбаченню інформаційних потреб та розробленню комплексу заходів щодо впровадження відповідних сервісів.

Проведення досліджень у залах періодичних видань НБУВ сприяє:

- інтенсифікації застосування інформаційних ресурсів;
- зростанню попиту на бібліотечні послуги;
- оптимальному використанню електронної та друкованої інформації;
- підвищенню іміджу та статусу книгозбірні;
- впровадженню передових інформаційних технологій;
- формуванню іміджу бібліотеки як соціальної та наукової інституції.

Комплексне дослідження використання електронних інформаційних ресурсів підрозділу розпочато з 2003 р., а саме з початку обслуговування користувачів зал періодичних видань за електронним каталогом НБУВ. У центрі уваги знаходяться питання організації комфортного доступу до локальних і віддалених ресурсів, визначення цінності документів на електронних носіях для фонду наукової бібліотеки, вивчення складу користувачів електронних журнальних ресурсів, їх читацьких пріоритетів.

Метою цієї публікації є висвітлення основних результатів дослідження застосування електронних інформаційних продуктів у роботі зал періодичних видань НБУВ за останнє п'ятиріччя (2010–2014 рр.).

Об'єктом досліджень було обрано інформаційні потреби користувачів електронних інформаційних ресурсів наукової бібліотеки.

Предметом досліджень визначено комплексний процес вивчення та забезпечення цих потреб у залах періодичних видань НБУВ.

Основними завданнями роботи, з урахуванням зазначеного вище, є:

- формування джерельної бази дослідження;
- аналіз читацького контингенту та читацьких запитів, оперативне прогнозування тенденцій розвитку читацького попиту;

- оцінка електронних ресурсів,
- відображення результатів роботи;
- методичне забезпечення;
- удосконалення обслуговування.

Під час дослідження було створено робочу базу обліку користувачів електронних ресурсів підрозділу, що є множиною взаємопов'язаних таблиць і діаграм, кожна з яких містить інформацію про різні параметри досліджуваного ресурсу та його користувачів. До бази обліку увійшли відомості щодо основних категорій споживачів електронної інформаційної продукції та їх професійно-кваліфікаційні характеристики, галузеву спеціалізацію запитуваних журналів і баз даних, їх хронологію та затребуваність різними категоріями читачів.

Методика дослідження передбачає використання статистичних даних затребуваності електронних документів та баз даних у залах періодичних видань НБУВ за різними параметрами та каналами надходження: локальні та віддалені, повнотекстові та реферативні, паралельні та онлайн, платні та безкоштовні тощо.

Як приклад можна навести статистику використання деяких електронних ресурсів. Опрацювання статистичних даних здійснено у такий спосіб: всі запити, що надходили від читачів зал періодичних видань, були розподілені на три категорії (згідно з поділом, прийнятим у НБУВ):

- БД електронного каталогу періодичних видань;
- повнотекстові бази даних;
- ресурси Інтернету, мають на увазі ті мережеві ресурси, які розміщені в Інтернеті, але не належать бібліотеці.

Опрацювавши всі отримані статистичні дані за п'ять років, дійшли висновку: популярність використання онлайн-науково-інформаційних ресурсів зростає. Зменшення звернень до повнотекстових баз даних, як показують результати досліджень серед читачів зал періодичних видань, пов'язане виключно зі скороченням обсягів їх закупівлі.

Найпопулярнішою послугою у 2010–2014 рр. виявився доступ до електронного каталогу періодичних видань НБУВ. Затребуваність цього ресурсу постійно зростає, що підтверджує статистика (рис. 1).

Аналіз читацького контингенту за рівнем освіти виявив, що нині основними користувачами БД ЕК періодичних видань є спеціалісти з вищою освітою. У 2010–2014 рр. читачі цієї категорії склали 40,3 % від загальної кількості користувачів ЕК НБУВ; 16,4 % – доктори та кандидати наук; 7,4 %

– наукові працівники, котрі не мають ученого ступеня, 11,9 % – аспіранти; 24,0 % – студенти.

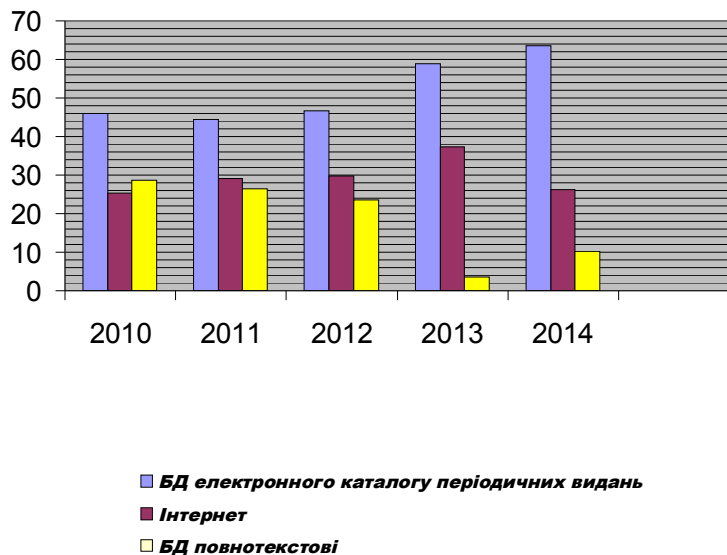

Рис. 1. Динаміка використання електронних інформаційних ресурсів користувачами залу періодичних видань НБУВ за період 2010–2014 рр. (станом на 01.07.2014 р.)

У досліджуваній період спостерігалось послідовне зростання інтересу до БД ЕК періодичних видань у читачів з ученим ступенем доктора наук (у 2010 р. доктори наук склали 1,2 % від загальної кількості користувачів ЕК періодичних видань НБУВ, у 2013 р. відповідно – 4,9 %) і зменшення зацікавленості в електронному каталозі у студентів (у 2010 р. студенти склали – 29,6 % користувачів ЕК періодичних видань, в 2013 р. – 20,5 %). Досить сталою є потреба в електронному каталозі періодичних видань у спеціалістів з вищою освітою та аспірантів (у 2010 р. фахівці склали – 37,4 %, 2013 р. – 39,4 % користувачів ЕК періодичних видань, аспіранти відповідно 11 % 2010 та 11,1 % 2013 р.).

За даними дослідження протягом 2010–2014 рр. найбільш активними користувачами БД ЕК періодичних видань були спеціалісти та аспіранти (ця тенденція спостерігалась упродовж усього календарного року) й

студенти (що типово для зимово-весняного періоду). Характерно, що протягом п'яти останніх років простежувалось стабільне підвищення інтенсивності використання електронного каталогу періодичних видань саме цією категорією читачів. Тоді як студенти становили лише 11,8 % від загальної кількості відвідувачів залу у першому півріччі 2014 р., ми зафіксували близько 30 % звернень до електронного каталогу періодичних видань АБІС «ІРБІС». Найменш інтенсивно БД ЕК традиційно застосовують наукові працівники, що мають учений ступінь (так само і в попередні роки, за виключенням – 2009 р.).

Основні категорії користувачів БД електронного каталогу періодичних видань НБУВ у 2010–2014 рр. представлено на рис. 2.

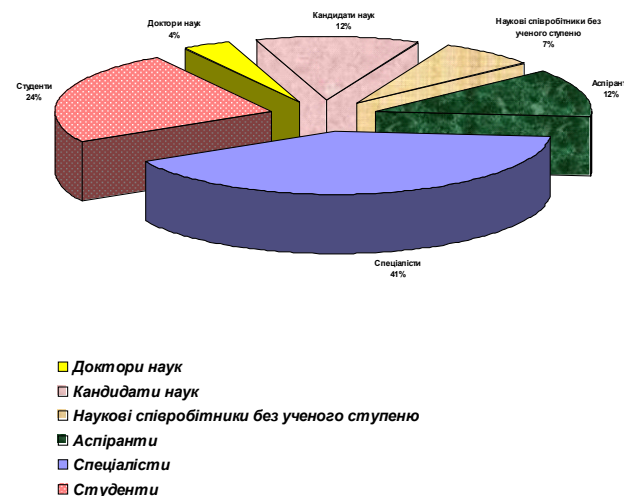

Рис. 2. Основні категорії користувачів БД електронного каталогу періодичних видань НБУВ у 2010–2014 рр.

Упродовж 2010–2014 рр. було проведено дослідження користувачів БД ЕК періодичних видань за фахом. Аналізуючи склад користувачів БД ЕК за професійно-кваліфікаційними ознаками, можна виділити такі основні групи:

- ✓ з економічною освітою – 20,6 %;
- ✓ з фізико-математичною освітою – 11,6 %;

- ✓ з філологічною освітою – 6,1 %;
- ✓ з юридичною освітою – 14,4 %;
- ✓ з історичною освітою – 3,4 %;
- ✓ з хімічною освітою – 3,4 %;
- ✓ з біологічною освітою – 5,2 %;
- ✓ з культури та освіти – 9,1 %;
- ✓ з сільського та лісового господарства – 2,7 %;
- ✓ з автоматики та обчислювальної техніки радіоелектроніки, енергетики – 5,1 %;
- ✓ з технічною освітою – 1,6 %;
- ✓ з філософських наук та психології – 1,9 %;
- ✓ з суспільних наук: соціології, статистики та демографії – 1,9 %;
- ✓ з наук про Землю – 1,5 %;
- ✓ з технології металів, машинобудування та приладобудування – 1,8 %;
- ✓ з політологічною освітою – 3,2 %;
- ✓ з медичною освітою – 1,6 %;
- ✓ з харчового виробництва – 2,0 %;
- ✓ з військової справи та воєнної науки – 0,3 %;
- ✓ з будівництва – 0,7 %;
- ✓ з гірничої справи – 0,3 %;
- ✓ з мистецтва та мистецтвознавства – 1,4 %;
- ✓ з легкої промисловості – 0,3 %.

За даними дослідження за останні роки серед користувачів електронного каталогу періодичних видань істотно (на 5,9 % та 5 %) збільшився відсоток читачів із юридичною та культурологічною освітою (порівняно з попереднім п'ятиріччям 2005–2009 рр.). В означений період зросла популярність БД ЕК періодичних видань і серед фахівців з автоматики та обчислювальної техніки радіоелектроніки, енергетики (на 1,6 %) та політичних наук (на 1,3 %). Відсоток користувачів, що мають економічну, фізико-математичну та біологічну освіту, спеціалістів із суспільних наук – соціології, статистики та демографії, технології металів, машинобудування та приладобудування, охорони здоров'я та медичних наук – істотно не змінився. Зменшився – філологів, філософів та психологів, фахівців із сільського та лісового господарства, інженерії.

Важливою ланкою в системі моніторингу інформаційних потреб є дослідження тематичних запитів користувачів. У зазначеному дослідженні тематичний аналіз здійснювався на основі відомостей бази обліку

користувачів ЕК періодичних видань НБУВ, в якій фіксувалася інформація щодо теми запиту з наступною класифікацією показників за рубрикаторм журнальних та продовжуваних видань АБІС ІРБІС.

Дані аналізу свідчать: тематичні запити користувачів БД електронного каталогу «Журнали та продовжувані видання НБУВ» максимально наближені до тематичних вимог користувачів друкованих каталогів та інформаційних потреб читачів паперових періодичних видань. Найбільшу зацікавленість у 2010–2014 рр. користувачі електронного каталогу виявили до розділу «Економіка. Економічні науки» – 21,4 % від загальної кількості читачьких звернень. Підвищений інтерес читачів електронних періодичних видань також становлять рубрики «Держава і право. Юридичні науки» – 12,0 % та «Фізика. Астрономія» – 7,3 %. Значний відсоток звернень припадає на розділи «Культура. Наука. Освіта» – 6,4 %, «Філологічні науки. Художня література» – 5,7 %; «Біологічні науки» – 5,6 %; «Історія. Історичні науки» – 5,4 % та «Політика. Політичні науки» – 5,0 %. Треба відзначити постійний інтерес користувачів ЕК періодичних видань до таких тематичних рубрик, як «Хімічні науки», «Техніка. Технічні науки», «Хімічна технологія. Хімічні та харчові виробництва», «Філософські науки. Психологія» (відповідно: 4,9 %, 3,5 %, 2,9 % та 3,7 % від сумарного числа запитів користувачів). Рубрики «Загальнонаукове та міждисциплінарне знання», «Природничі науки в цілому. Екологія» та «Література універсального змісту» використовувались користувачами БД періодичних видань найменш інтенсивно. Кількість звернень до публікацій з проблем філософії та публікацій з питань психології істотно не відрізнялась.

Основні тематичні запити користувачів БД електронного каталогу періодичних видань НБУВ у 2010–2014 рр. представлено на рис. 3.

За даними дослідження читачькі запити користувачів БД періодичних видань ЕК зазвичай досить вузько спеціалізовані. Найбільш запитуваними в розділі «Економіка. Економічні науки» є банківська справа, проблеми інвестицій, менеджмент та маркетинг, питання управління, податкова політика, фінансові операції; у розділі «Держава і право. Юридичні науки» – банківське право, адвокатська практика, конституційне та адміністративне право. 2014 р. спостерігалось чергове підвищення відсотка звернень користувачів БД ЕК періодичних видань НБУВ до вказаних рубрик. 2013 р. відсоток переглядів розділів «Держава і право. Юридичні науки» та «Економіка. Економічні науки» був істотно менший (відповідно на 8,1 % та 6,1 %).

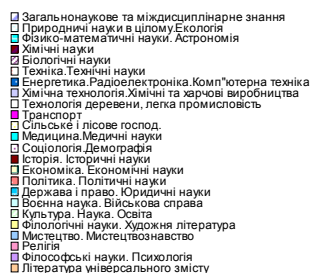
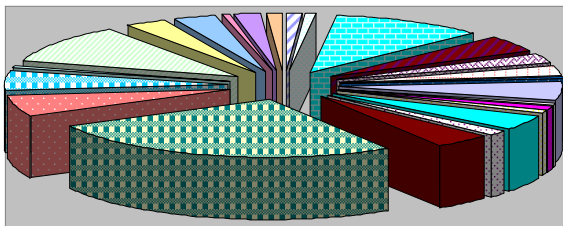

Рис. 3. Основні тематичні запити користувачів БД електронного каталогу періодичних видань НБУВ у 2010 – 2014 рр.

У зазначений період (2010–2014 рр.) було проведено багатоаспектний аналіз фонду електронних періодичних видань на носіях CD-ROM. Під час дослідження виявлено проблеми, пов'язані з якісною наповненістю фонду періодичних видань на оптичних носіях, відсутністю досвіду їх зберігання та організації використання.

Практичним наслідком кропіткої роботи, окрім низки поточних технологічних удосконалень, стала організація спеціального інформаційного простору (зони обслуговування виданнями на носіях CD-ROM) та розроблення «Положення про фонд журналів на CD-ROM». Виокремлення електронних видань в окремий каталог також сприяло популяризації цих журнальних документів та інтенсифікації їх застосування.

Розгляд даних, що містяться в базі обліку електронних періодичних видань на носіях CD-ROM (залів періодичних видань НБУВ), дозволив визначити:

- ❖ кількість назв вітчизняних та іноземних часописів на CD-носіях, що знаходяться у фонді;

- ❖ галузевий склад журнального фонду на оптичних дисках;
- ❖ активність звернення до журнального фонду на CD-ROM різних категорій читачів (за останні п'ять років);
- ❖ тематику найбільш запитуваних електронних часописів, глибину використання журнального фонду;
- ❖ активність звертання кожної групи читачів до журнального фонду на CD-носіях.

Нині (2014 р.) у фонді зал періодичних видань НБУВ представлено 360 CD-ROM (64 найменування), що надійшли до Бібліотеки за останні п'ять років, із них: 239 – вітчизняних (38 назв), 63 – російських та білоруських (8 назв) та 58 – інших іноземних держав (20 назв). Загалом із періодики, представленої в залі, на носіях CD-ROM вітчизняні часописи складають 66,4 %, російські та білоруські 17,5 %, інші іноземні – 16,1 %. За змістом вітчизняні, а також російські й білоруські журнальні періодичні видання на носіях CD-ROM класифікуються так:

- Природничі науки в цілому – 2 одиниці, 0,5 %;
- Біологічні науки – 1 екземпляр, 0,3 %;
- Техніка та технічні науки в цілому – 1 екземпляр, 0,3 %;
- Автоматика та обчислювальна техніка. Радіоелектроніка. Енергетика – 66 одиниць, 17,3 %;
- Технологія металів – 1 екземпляр, 0,3 %;
- Технологія деревини. Виробництва легкої промисловості; Поліграфічне виробництво. Фотокінотехніка – 4 одиниці, 1,0 %;
- Будівництво – 6 одиниць, 1,5 %;
- Сільське й лісове господарство – 2 одиниці, 0,5 %;
- Охорона здоров'я. Медичні науки – 7 одиниць, 1,8 %;
- Історія. Історичні науки – 4 одиниці, 1,0 %;
- Економіка. Економічні науки – 149 одиниць, 39,0 %;
- Держава і право. Юридичні науки – 16 одиниць, 4,2 %;
- Культура. Наука. Освіта – 34 одиниці, 8,9 %;
- Філологічні науки – 14 екземплярів, 3,7 %;
- Мистецтво. Мистецтвознавство – 11 одиниць, 2,9 %;
- Релігія – 0,3 %;
- Література універсального змісту – 63 одиниці, 16,5 %.

Іноземні періодичні видання на носіях CD-ROM розподіляються так:

- Хімічні науки – 1 екземпляр, 1,3 %;
- Біологічні науки – 2 одиниці, 2,6 %;

- Техніка та технічні науки в цілому – 5 одиниць, 6,5 %;
- Гірнична справа – 1 екземпляр, 1,3 %;
- Транспорт – 2 одиниці, 2,6 %;
- Охорона здоров'я. Медичні науки – 3 одиниці, 3,9 %;
- Суспільні науки в цілому;
- Соціологія. Статистика. Демографія – 6 одиниць, 7,8 %;
- Історичні науки – 4 одиниці, 5,2 %;
- Економіка. Економічні науки – 4 одиниці, 5,2 %;
- Держава і право. Юридичні науки – 21 одиниця, 27,2 %;
- Культура. Наука. Освіта – 11 екземплярів, 14,3 %;
- Філологічні науки – 11 екземплярів, 16,9 %;
- Мистецтво. Мистецтвознавство – 4 одиниці, 5,2 %.

Результати статистичного аналізу засвідчують: читацький склад споживачів друкованої наукової інформації істотно відрізняється від споживачів наукової інформації на носіях CD-ROM — частка спеціалістів серед користувачів видань на носіях CD-ROM істотно вища ніж поміж читачів видань на паперовому носії (на 17,2 %), наукових співробітників без ученого ступеня – значно менша (на 11,0 %).

Протягом 2010–2014 рр.: 24,3 % читачів журнальних документів на носіях CD-ROM склали кандидати наук; 14,1 % — аспіранти; 51,4 % — спеціалісти з вищою освітою; 10,2 % — студенти. Характерно, що починаючи з 2010 р. журнали на носіях CD-ROM практично не використовують у роботі наукові працівники, що не мають ученого ступеня (протягом 2005–2009 рр. науковці без ученого ступеня склали 3,7 % користувачів журнальних документів на CD-ROM).

Основні категорії користувачів документів на CD-носіях наглядно представлено на рис. 4.

Аналізуючи склад читачів, які використовують у своїй роботі публікації на носіях CD-ROM, за професійно-кваліфікаційними ознаками у 2010–2014 рр. виокремлюємо такі основні групи:

- ⊕ з хімічною освітою – 16,2 %;
- ⊕ з фізико-математичною освітою – 9,3 %;
- ⊕ з біологічною освітою – 4,2 %;
- ⊕ з автоматики та обчислювальної техніки, радіоелектроніки, енергетики – 3,2 %;
- ⊕ з технології металів, машинобудування та приладобудування – 3,1 %;
- ⊕ з суспільних наук: соціології, статистики, демографії – 7,3 %;

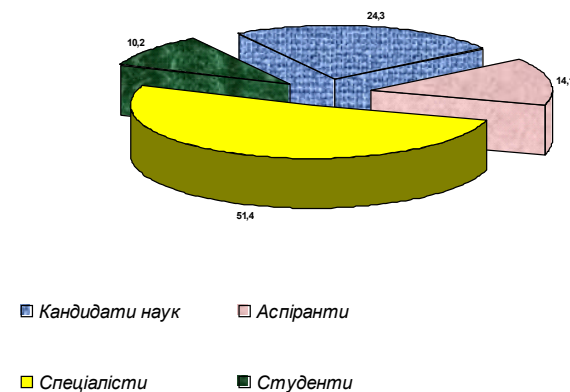

Рис. 4. Основні категорії користувачів документів на CD-носіях

- ⊕ з історичною освітою – 12,5 %;
- ⊕ з економічною освітою – 19,9 %;
- ⊕ з юридичною освітою – 16,7 %;
- ⊕ з військовою освітою – 3,1 %.
- ⊕ з філологічною освітою – 4,1 %.

Висновки, які базуються на дослідженні читацьких запитів за останні п'ять років, засвідчили, що основними користувачами фонду періодичних видань на носіях CD-ROM є спеціалісти з вищою освітою та читачі, що мають учений ступінь. Вони опрацювали відповідно 63,6 % та 25 % журнальної періодики на носіях CD-ROM, яка була видана у залі, аспіранти – 8,0 %, студенти – 3,4 %.

Найбільш активними користувачами журнальних періодичних видань на оптичних носіях протягом 2010–2014 рр. були спеціалісти з вищою освітою, найменш активними – наукові працівники, що не мають ученого ступеня.

Важливою ланкою дослідження інформаційних потреб є тематичний аналіз запитів користувачів. У зазначеному дослідженні тематичний аналіз здійснювався на основі відомостей бази обліку користувачів електронних періодичних видань, в якій фіксувалася інформація щодо теми запиту з наступною систематизацією показників за Рубрикаторм НБУВ. Періодичні видання з питань управління, енергетики та радіоелектроніки, зв'язку виділено в окремі рубрики бібліотекознавчого дослідження через

їх виразне відокремлення від економічної літератури, літератури з питань автоматизації та обчислювальної техніки, техніки та технічних наук. Такий підхід дав змогу не лише дослідити використання інформаційних ресурсів, отримати додаткові дані про кількісний та якісний склад фонду журнальних видань на компакт-дисках, а й детальніше вивчити попит читачів, їх запити й побажання.

Дані аналізу використання періодичних видань на носіях CD-ROM читачами залу в 2010–2014 рр. проілюстровано на рис. 5.

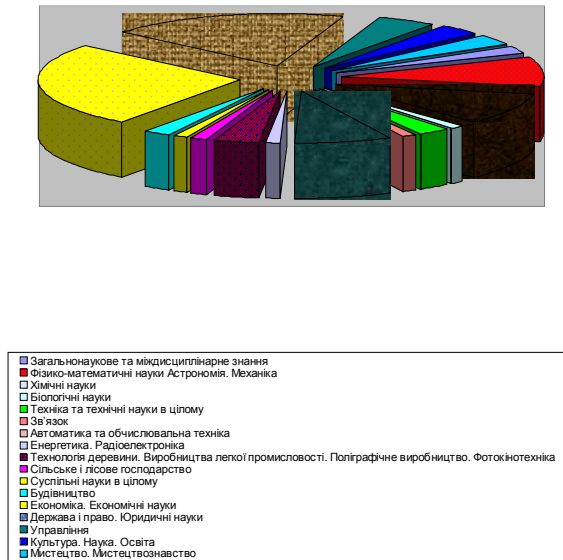

Рис. 5. Дані аналізу використання періодичних видань на носіях CD-ROM читачами залу в 2010–2014 рр.

Як показують дослідження, діапазон інформаційних запитів читачів періодичних видань на електронних носіях достатньо широкий, а кількість звернень за багатьма тематичними напрямками практично зрівнюється. Запити на періодику технічного та природничого профілю виконують, як правило, читачі з ученим ступенем та аспіранти. Фахівців та студентів характеризує визначений тематично-галузевий інтерес навчального, професійного, наукового плану до публікацій з економічних та юридичних наук, питань автоматизації та обчислювальної техніки.

Фонд зал періодичних видань НБУВ не достатньо укомплектований журнальними виданнями на оптичних дисках із питань управління, економіки та бізнесу, юриспруденції, соціології, статистики, демографії, філософії та психології.

Практична робота свідчить про те, що наявність друкованих або електронних документів без активного використання перетворює їх на фондо- або файлоховище, яке втрачає будь-який сенс, якщо ніхто, окрім персоналу бібліотеки, не знає про їх існування. Саме бажання проінформувати віддаленого користувача і прорекламувати інформаційні ресурси залу, порушило питання: зробити так, щоб про видання і послуги, котрі надаються у підрозділі, довідалася якомога більша кількість користувачів.

Упродовж останніх років у залах періодичних видань НБУВ регулярно створюються віртуальні виставки зарубіжних журнальних часописів, що надходять до підрозділу. Зважаючи на підготовку до ратифікації Угоди між Україною та ЄС, і взагалі на європейський курс розвитку нашої країни, такий напрям інформаційного забезпечення читачів набуває особливої актуальності.

На сьогодні на порталі НБУВ уже розміщено десять віртуальних тематичних виставок іноземної періодики. Специфікою віртуальних тематичних експозицій, які організовують у залах періодичних видань, є їх приналежність до підсобного фонду підрозділу. На виставці продемонстровано найбільш змістовні, популярні та актуальні видання, що зберігаються у фонді зали іноземних періодичних видань, або репрезентовано нові надходження. Електронні виставки іноземних часописів призначені виконувати цілий спектр завдань:

- ◆ зацікавити читачів відповідною тематикою;
- ◆ експонувати певні журнали;
- ◆ надавати можливість звернутися до інших ресурсів за темою, розміщених у мережі Інтернет;
- ◆ подати додаткову інформацію про документ.

Створення виставок у віртуальному просторі дозволяє ширше використовувати додаткові види інформації: бібліографічну, фактографічну, інформаційну, мультимедійну. Віртуальна виставка презентує зовнішній вигляд документа, бібліографічний опис й анотацію, а також надає можливість долучити до електронної експозиції уривки тексту, рецензії, відгуки, ілюстрації.

Загальну мету електронних виставок періодичних видань можна охарактеризувати як інформування користувачів про певні документи для їх розгляду та опрацювання.

Зауважимо, що підготовка електронної виставки базується на процесах, що застосовуються під час створення бібліографічних продуктів. Розроблення структури електронної виставки включає складання плану виставки, визначення кількості розділів, числа експонованих документів та кількості документів усередині кожного розділу. Створення бібліографічних продуктів також передбачає розроблення структури майбутнього продукту та забезпечення методичного супроводу.

У залі періодичних видань НБУВ механізм організації електронної виставки іноземних часописів складається з таких технологічних процесів:

- ✦ обрання тематики електронної виставки (базуючись на інформаційних запитах читачів) та формулювання її назви;
- ✦ підбір документів, що будуть експонуватися на виставці (виконується за допомогою тематичної картотеки та урахуванням популярності видань у користувачів НБУВ, їх актуальність та новизну);
- ✦ сканування обкладинки часопису та подальше оброблення зображення;
- ✦ пошук та добір інформації щодо обраних журнальних документів. Джерелами інформації є: анотації, надруковані в часописах; відомості, які надають на офіційному сайті видання; інформація, розміщена у базах даних, в котрих проіндексовано журнал, та на ресурсах довідкового характеру в Інтернеті;
- ✦ опрацювання накопиченої інформації: виділення головного, узагальнення та систематизація;
- ✦ оформлення посилань у тексті електронної виставки на відповідні сторінки в електронному каталозі бібліотеки на порталі НБУВ та ін.;
- ✦ редагування та форматування тексту електронної виставки. Зведення до відповідної структурної форми, подання анотацій та зображень.

Узагальнюючи практичну роботу з опрацювання вітчизняних та іноземних часописів та організації віртуальних виставок, було розроблено «Інструкцію з організації електронних виставок журнальних документів зал періодичних видань відділу комплексного бібліотечного обслуговування НБУВ».

Аналіз результатів проведеної роботи дав змогу зробити висновок, що

сучасного користувача мережевих електронних ресурсів зал періодичних видань НБУВ цікавлять (за ранжуванням):

- ✦ електронні каталоги бібліотечних ресурсів;
- ✦ ресурси мережі Інтернет;
- ✦ електронні бібліотеки, зокрема створені шляхом оцифрування найбільш запитуваних бібліотечних документів, що мають зберігатися або зберігалися у фонді;
- ✦ повнотекстові бази даних періодичних видань;
- ✦ електронна доставка документів, тобто можливість замовити сканування та отримати на свою електронну пошту копію бібліотечних документів;
- ✦ віртуальні довідки та консультації, віртуальні виставки;
- ✦ можливість замовити необхідні документи за телефоном або електронною поштою.

У сфері загальнодоступної нормативної інформації досить широке розповсюдження набувають інформаційні продукти на оптичних носіях (CD/DVD). Однією з основних форм просування бібліотечних ресурсів до користувача стають електронні виставки.

У зв'язку з отриманими показниками та неминучістю еволюції в галузі носіїв інформації й можливостей доступу до неї хотілося б докладніше розглянути ставлення користувачів зал періодичних видань до електронних і традиційних ресурсів.

Аналіз читацьких запитів та опитувань показав, що користувачі зал періодичних видань працюють як із традиційними, так і з електронними документами, тобто у роботі використовують усі доступні джерела інформації незалежно від носія. Перевагу електронним ресурсам віддають студенти, друкованим – науковці.

Поміж мотивів, що пояснюють таке ставлення до використання електронних ресурсів, можна навести:

- ✦ необхідність додаткових технічних засобів під час роботи з електронними документами та БД;
- ✦ важливість дотримання авторського права при копіюванні інформації та оформленні посилань;
- ✦ певну незручність перегляду сторінок із монітора комп'ютера.

Нерідко у процесі опрацювання електронних документів виникає необхідність роздрукування тексту. Це надає можливість одночасно переглядати декілька аркушів, робити позначки, закладки тощо. Така

здатність зберігається і під час роботи з електронними документами, але традиційний документ може бути в полі зору (у повному обсязі) постійно та незалежно від наявності технічних засобів, що зручно під час поглибленої і деталізованої роботи з інформацією, яку й передбачає наукова діяльність;

⊕ ступінь довіри до електронних ресурсів, а саме достовірності наукової інформації;

⊕ складність (або небажання) опанування комп'ютерних технологій у людей старшого покоління.

Популярність використання електронних ресурсів студенти пояснюють зазвичай необхідністю здобуття більшого обсягу інформації за менший період часу. Крім того, використання інформації в електронному форматі дозволяє компонувати текст, сканувати, друкувати.

Застосування електронних ресурсів, як і паперових, зумовлене певним рівнем інформаційної підготовки та навичок тієї читацької аудиторії, для якої їх створюють. Незважаючи на візуальну схожість програмних засобів і досить стандартний набір пошукових характеристик, правильне формулювання запиту й здійснення пошуку передбачає наявність відповідних знань та досвіду. Частіше за все, навіть у користувачів з непоганими комп'ютерними навичками таких знань немає, тому особливу увагу в будь-якій бібліотечній системі необхідно приділяти питанням навчання читачів та просування електронних ресурсів.

На наш погляд, оптимальне обслуговування – це не виконання пошуку замість користувача, а навчання його ефективній роботі з масивами документів. Практична робота щодо навчання віддалених користувачів повинна поглиблюватися і виходити на більш якісний рівень. Цьому повинні сприяти такі заходи, як розроблення і вдосконалення допоміжних матеріалів (інструкцій, правил, пам'яток тощо) з пошуку в електронному каталозі, інформаційне консультування під час виконання запитів віддалених користувачів, дистанційне навчання у вигляді онлайн-курсів, презентації електронних ресурсів у режимі реального часу.

Практика функціонування зал періодичних видань НБУВ свідчить: упровадження новітніх технологій у діяльність бібліотек не замінює та не скасовує жодну із традиційних послуг, а лише дозволяє розширювати наявні сервіси, без яких неможливо домогтися підвищення рівня сучасного бібліотечно-інформаційного забезпечення читачів. До кола основних завдань, що потребують вирішення задля розвитку інформаційного

суспільства, належать завдання з формування сучасної інформаційно-телекомунікаційної інфраструктури, надання на її основі якісних послуг та забезпечення високого рівня доступності для інформаційних технологій.

Створення бібліотеками електронних бібліографічних ресурсів, можливість їх поширення в глобальній мережі та на оптичних носіях дозволить наблизити ці інформаційні продукти до користувачів та істотно розширити діапазон бібліотечних послуг.

Трансформація діяльності бібліотек змінила підходи й до традиційних форм бібліотечної роботи. Пізнає особливості епохи модернізації й адаптації до дистанційного обслуговування виставкова робота. Цей напрям функціонування перемістився у віртуальне середовище, що забезпечило більш ефективне представлення візуальної інформації.

Отже, книгозбірня поповнює Інтернет різноманітними інформаційними ресурсами (зокрема й відкритого доступу), надає онлайн-доступ до електронних каталогів та картотек, формує електронні мережеві ресурси, релевантні інформаційним потребам користувачів, і, головне, робить загальнодоступним повний текст наукового документа. Сучасні бібліотеки в глобальній мережі не тільки позиціонують себе як рівноправні партнери, але й збагачують її змістовну сутність, продукуючи власні інформаційні матеріали.

Хотілося б підкреслити, що фонд періодичних видань – це живий, функціональний, динамічний складник сучасної книгозбірні, який потребує постійної фахової уваги. Роботу з його вивчення та вдосконалення буде продовжено. У цьому запорука повноти й популярності одного з найбільш важливих для читачів інформаційного ресурсу сучасної книгозбірні.

Список використаних джерел

1. *Вихрева Г. М.* Совершенствование параметров совокупного фонда периодики библиотек Новосибирского научного центра СО РАН / Г. М. Вихрева, О. П. Федотова // Библиосфера. – 2010. – № 3. – С. 70–74.
2. Електронні видання : довід. / уклад. Т. Ю. Киричок. – К. : НТУУ «КПІ», 2011. – 400 с.
3. *Калёнов Н. Е.* Комплектование фондов библиотек: печатные или электронные источники? / Н. Е. Калёнов, Н. А. Слащёва // Науч. и техн. б-ки. – 2013. – С. 21–32.
4. *Карпова И. Н.* Электронные ресурсы и их использование в научной библиотеке Тихоокеанского государственного университета (по результатам

- исследования) / И. Н. Карпова // Библиосфера. – 2007. – № 3. – С. 53–56.
5. *Красій Р. Л.* Іноземні наукові журнали у формуванні фондів академічних бібліотек / Р. Л. Красій // *Наук. пр. Нац. б-ки України ім. В. І. Вернадського*. Випуск 5. – К., 2000. – С. 33–37.
6. *Красій Р.* Комплектування бібліотек НАН України зарубіжними періодичними виданнями в сучасних умовах / Р. Красій, Н. Малолетова, О. Полякова // *Наук. пр. Нац. б-ки України ім. В. І. Вернадського*. – К., 2011. – Вип. 29. – С. 96–107.
7. *Левин Г. Л.* Традиционные типы библиографической продукции в электронной среде : проблемы теории и практики Российских библиотек / Г. Л. Левин // *Библиосфера*. – 2010. – №1. – С. 7–13.
8. *Лопата О. М.* Електронні ресурси : порядок доступу та їх використання читачами наукової бібліотеки / О. Лопата // *Бібл. вісн.* – 2010. – № 3. – С. 8–15.
9. *Лопата О. М.* Інформаційні ресурси зали періодичних видань: від накопичення до ефективного використання в АБІС ІРБІС / О. Лопата // *Наук. пр. Нац. б-ки України ім. В. І. Вернадського*. – К., 2013. – Вип. 37. – С. 207–225.
10. *Лопата О. М.* Новітні технології в процесі обслуговування читачів зали періодичних видань НБУВ (інновації бібліотечного сервісу) / О. Лопата // *Наук. пр. Нац. б-ки України ім. В. І. Вернадського*. – К., 2004. – Вип. 12. – С. 79–92.
11. *Лопата О. М.* Практика використання електронних інформаційних ресурсів читачами сучасної наукової бібліотеки / О. Лопата // *Вісн. Кн. палати*. – 2010. – № 4. – С. 25–28.
12. *Лопата О. М.* Практика використання електронних інформаційних ресурсів читачами сучасної наукової бібліотеки (закінчення) / О. Лопата // *Вісн. Кн. палати*. – 2010. – № 5. – С. 35–39.
13. *Майстрович Т. В.* Электронный документ в библиотеке : научно-методическое пособие / Т. В. Майстрович. – М. : Либерия-Библинформ, 2007. – 144 с.
14. *Малолетова Н.* Книгообмін Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського з бібліотеками та науковими установами Австрійської Республіки та його особливості / Н. Малолетова // *Бібл. вісн.* – 2003. – № 5. – С. 15–19.
15. *Малолетова Н.* Централізоване комплектування зарубіжними періодичними виданнями бібліотек мережі НАН України / Н. Малолетова, Р. Красій // *Бібл. вісн.* – 2012. – № 6. – С. 20–30.
16. *Онищенко О.* Українські бібліотеки у 90-х роках ХХ ст. : основні тенденції розвитку та напрями діяльності / О. Онищенко // *Бібл. вісн.* – 2009. – № 3. – С. 12–23.
17. *Опарина О. Д.* Организация научной деятельности библиотек в Интернете / О. Д. Опарина // *Библиотековедение*. – 2012. – №5. – С. 30–37.
18. *Савкина С. В.* Электронные книжные выставки : потребительские свойства, технология подготовк / С. В. Савкина // *Библ. технологии*. – 2009. – № 1. – С. 24–29.
19. *Савкина С. В.* Оценка качества электронных книжных выставок библиотек / С. В. Савкина // VIII ежегодная всероссийская научно-практическая конференция

- «Электронные ресурсы библиотек, музеев, архивов» (9–10 ноября 2012 г.) – [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://www.pl.spb.ru/conf/elres_all/Savkina.pdf.
20. *Серова О. В.* Качество услуг в электронной среде и новые сервисы / О. В. Серова // *Библиосфера*. – 2009. – №1. – С. 27–32.
21. *Солонська Н.* Електронні виставки в бібліотеках як форма створення нового інформаційного ресурсу / Н. Солонська // *Наук. пр. Нац. б-ки України ім. В. І. Вернадського*. Випуск 34. – К., 2012. – С. 150–155.
22. *Соляник А.* Обов'язковий примірник мережевого документа як гарантована форма постачання Національної електронної бібліотеки / А. Соляник // *Бібл. вісн.* – 2013. – № 6. – С. 25–29.
23. *Старостин В. В.* Порядок предоставления обязательных экземпляров электронных изданий / В. В. Старостин // *Библиотековедение*. – 2012. – № 5. – С. 38–40.
24. *Татарчук Л.* Комплектування фондів Національної наукової сільськогосподарської бібліотеки на сучасному етапі / Л. Татарчук, О. Опанасенко // *Вісн. Кн. палати*. – 2014. – № 8. – С. 10–11.
25. *Трачук Л.* Віртуальна виставка : нова послуга бібліотеки / Л. Трачук // *Вісн. Кн. палати*. – 2007. – №11. – С. 36–38.
26. *Трачук Л. Ф.* Классификация электронной библиографической продукции / Л. Ф. Трачук, Г. Н. Швецова-Водка // *Науч. и техн. б-ки*. – 2009. – С. 33–46.
27. *Швецова-Водка Г.* Бібліотека як документальна комунікаційна система / Г. Швецова-Водка // *Бібл. вісн.* – 2011. – № 6. – С. 3–7.
28. *Шемаєва Г. В.* Електронні періодичні видання наукових установ України в системі наукових комунікацій / Г. В. Шемаєва // *Бібл. вісн.* – 2006. – № 5. – С. 8–13.
29. *Шемаєва Г. В.* Електронні ресурси бібліотек України в системі наукових комунікацій : монографія / Г. В. Шемаєва ; Харк. держ. акад. культури. – Х. : ХДАК, 2008. – 289 с.
30. *Шрайберг Я. Л.* Интеграция библиотек в развивающееся информационное общество: что нас ждёт впереди? / Я. Л. Шрайберг // *Науч. и техн. б-ки*. – 2013. – №1. – С. 7–50.
31. *Ярошенко Т. О.* Електронні журнали в системі інформаційних ресурсів бібліотеки / Т. О. Ярошенко. – К. : Знання, 2010. – 215.
32. *Ярошенко Т.* Наукові комунікації ХХІ століття : електронні ресурси для науки та освіти України / Т. Ярошенко // *Бібл. вісн.* – 2006. – № 5. – С. 17–22.

Стаття надійшла до редакції 14.05.2015 р.

UDC 027.021(477-25)НБУВ:050-028.27

Olena Lopata,

junior scientist, Vernadsky National Library of Ukraine

Svetoslava Vereshchahina,

Head of Sector of periodicals, Vernadsky National Library of Ukraine

The use of electronic information products and their popularization in Halls of periodicals of Vernadsky National Library of Ukraine

The article outlines the modern tendencies and priority directions of library and information services to reader's magazines periodicals, highlights issues application of the new information and communication technologies for operative information needs of readers Halls of periodicals Vernadskyi National Library of Ukraine (further: VNLU) and expansion spectrum of library services and amenities. The consequences of the research work and practice of periodicals collection forming in the Vernadskyi National Library of Ukraine are presented. The functional aspect of the subdivision at the current stage are viewed, especially the maintenance of electronic information resources and considered. The result of investigation of the satisfaction degree of information and library services of readers using electronic catalogue are presented; possibilities of new services being implemented in libraries are described. The main results of research the use of electronic information products visitors Halls of periodicals VNLU. The electronic exhibition of periodicals as a unique product of an electronic service in libraries is considered.

The questions of the balanced filling of informative potential of readers Halls of periodicals are lighted up on condition of completing printing and electronic edition. Suggestions for improving of consumer information under conditions of automated information retrieval systems and harmonization readers the information needs with the scientific possibilities of the library.

Keywords: information technology, scientific library, magazine, new information environment, automated library-information system, electronic documents, coordination, advertisement, web site, electronic exhibition, remote service.

УДК 027.021(477-25)НБУВ:050-028.27

Елена Лопата,

младш. науч. сотрудник НБУВ

Светослава Верещагина,

зав. сектором НБУВ

Использование информационных электронных продуктов и их популяризация в залах периодических изданий НБУВ

В статье очерчены современные тенденции и приоритетные направления развития библиотечно-информационного обслуживания читателей журнальными публикациями, освещены вопросы применения новейших информационно-

коммуникационных технологий для оперативного удовлетворения информационных потребностей пользователей залов периодических изданий НБУВ, расширения диапазона библиотечных сервисов и услуг. Представлены результаты научных исследований и практики формирования фонда периодических изданий НБУВ. Проанализирован функциональный аспект деятельности подразделения на текущем этапе, а также особенности обслуживания электронными информационными ресурсами. Излагаются результаты изучения степени удовлетворённости пользователей библиотечно-информационным обслуживанием с использованием электронного каталога, а также описываются возможности новых сервисов, внедряемых в библиотеках. Приведены основные результаты исследования применения электронных информационных продуктов пользователями залов периодических изданий НБУВ. Рассматривается электронная выставка периодических изданий как специфический продукт современного электронного сервиса библиотек.

Освещены вопросы сбалансированного наполнения информационного потенциала залов периодических изданий при условии комплектования печатными и электронными изданиями. Разработаны предложения по усовершенствованию информирования потребителей в условиях функционирования автоматизированных информационно-поисковых систем и координации читательских информационных потребностей с возможностями научной библиотеки.

Ключевые слова: информационные технологии, научная библиотека, журнал, новая информационная среда, автоматизированная библиотечно-информационная система, электронные документы, координация, популяризация, веб-сайт, электронная выставка, дистанционное обслуживание.